

Vergilijaus „Georgikos” lietuvių kalba

ALF. TYRUOLIS

Didžiojo romėnų poeto Vergilijaus (Publius Vergilius Maro, 70-19 m. pr. Kr.) „Georgikos” lietuvių išėvijoje susilaukė jau dviejų vertimų. Londone išleido dr. Antano Rukšos versta Vergilijaus „Bukolikas” ir „Georgikas” tikrovę. Patarimas čia poetui vienoje knygoje. Praėjusiais 1984 m. Algimanto Mackaus knygu leidimo fondas Chicagoje išleido Alfonso Nykos-Niliūno „Georgikų” vertimą. Čia tenka kiek daugiau stabtelėti prie naujesio vertimo, kartu žvilgsnį metant ir į ankstesnįjį vertimą.

Nors Vergilijaus „Bukolikas” (pagal gr. „bukolikos” — „piemenų dainos”) ir kitas kalbas verčiamas dažniausiai kartu su „Georgikomis” (gr. „georgós” — žemdirbys”), bet ir šis veikalas savo pobūdžiu ir poetine verte yra savitas kūrinys, tad ir jo vieno pasirodymas atskira knyga lietuvių kalba yra suprantamas ir pateisinamas.

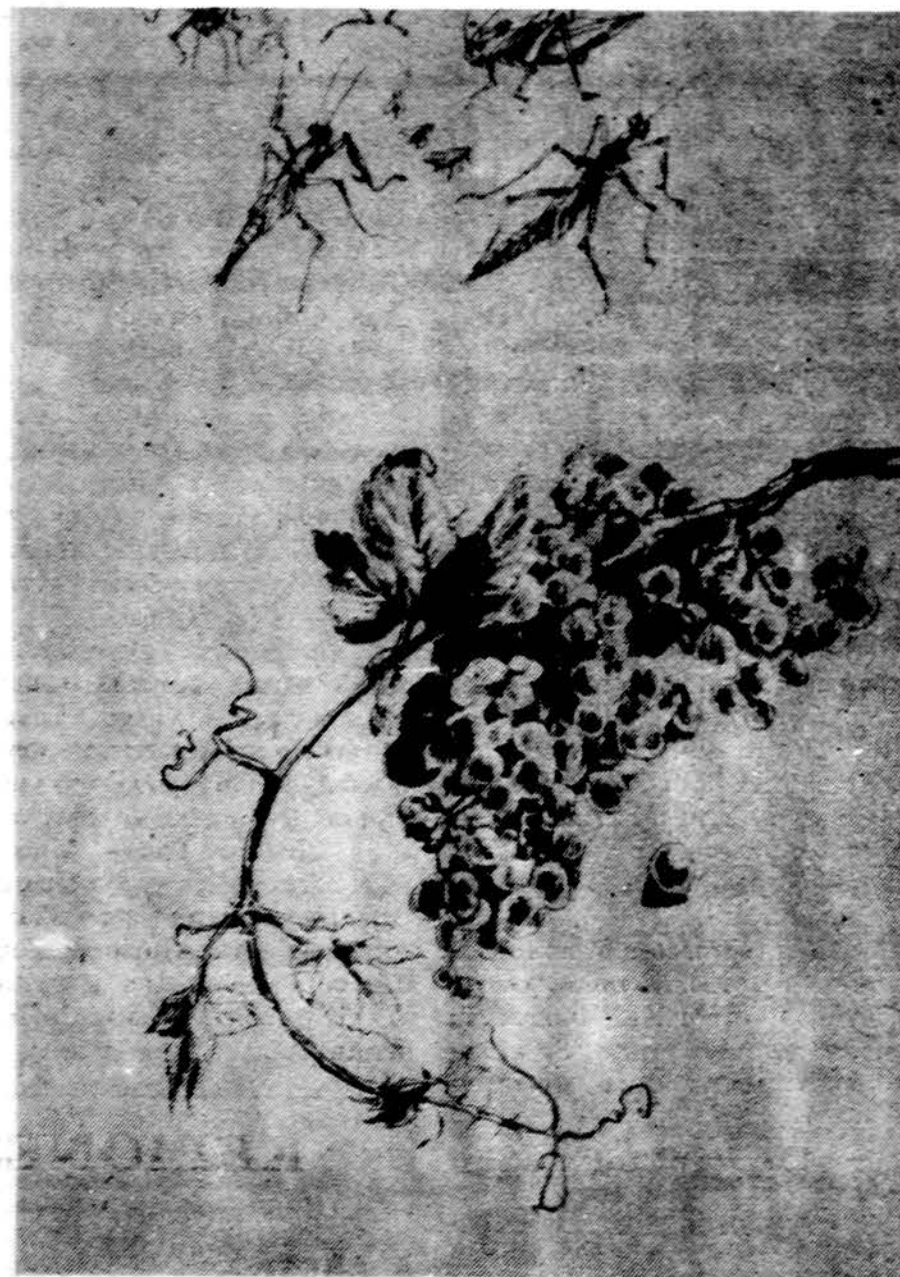
Bet čia gal kai kam kils klausimas: Ar dar verta versti į lietuvių kalbą tokį antikvinį kūrinį, kuris ne vieno buvo pavadintas „eiliuotu agronomijos traktatu”? Suprantamas Vergilijaus „Eneidos” vertimas, tos herojinės epopėjos, kur apgiedamas lotynų pasaulio įsikūrimas. Bet kam „Georgikos”, ir koks ūkininkas bepasinaudos ten duodamais patarimais? Ir dar antras vertimas po neilgo laiko tarpo?

Atsakymai į šiuos klausimus gali duoti paties veikalo vertės pažinimas ir vertimų palyginimas.

Vergilijaus „Georgikos” iš tikrųjų yra apie ūkio reikalus sukurta aukštos vertės poezija.

Nors ir atrodytų, kad Vergilijaus (Publius Vergilius Maro, 70-19 m. pr. Kr.) krašto kaimėčius, kaip geriau ūkininkauti, bet iš tikrųjų jis daugiau pats žavėjosi ūkio dalykais, juos nuosirdžiai pavaizduodamas, juos pergyvendamas kaip poetinę tikrovę. Patarimas čia poetui buvo lyg ir priemonė, kaip prieti dalykų ir reikalų arčiau prieti. Apie tai rašė vertėjas dr. A. Rukša savo vertimų įžangoje: „Tariaimai duodamas pamokymą, Vergilijus primenamais mums dalykais, sukeltomis mūmose mintimis, sąmojingais posakiais visada padaro jį meniška brangenybe, džiuginančia mus gražia, įvairia kelione po visokeriopas sritis” (p. 67).

Dar kitą vietą pridėdama: „Jis / Vergilijus / žaidžia savo vaizduojamais dalykais, tarytum teikdamas žemdirbystės vadovėlių praktikos reikalui. Tatai betgi yra jam priemonė paversti jo pavidalinamą medžiagą poezijos brangumais” (p. 69). „Georgikų” turinį sudaro jau pat pirmomis kūrinio dūtemis nusakytas planas: keturiose giesmėse apgiedama paėliui žemdirbystė, medžių auginimas, gyvulininkystė ir bitininkystė. Tačiau ir tą poemos turinį tiek įpinta religinio elemento, istorinių įvykių užuominų, tiek įterpta mitologinio elemento (pvz. sakmė apie Orfėjų ir Euridikę), tiek filosofinių nuotrūpų, kad agronominis veikalo pobūdis tolydžio blanksta, pasidaro lyg nebesminė jo dalis ir skaitytų užburia grožinė kūrinio vertė. Užtenka tik įsikaityti į gamtos pavaizdavimą (pvz., II,11-16 eil.) ar į patriotinių jausmų proveržį (pvz., III,10-23). Tad ir naujo

Romas Viesulas

Ilustracija „Georgikų” II knygai.

jo vertimo vertėjas tiesiai pasakė: „Savaime aišku, kad lietuviškai išverstos Georgikos čia pristatomos ne kaip agronomijos traktatas, bet kaip poezijos kūrinys paprasčiausia šio žodžio prasme” (p. 120).

Į antrąjį klausimą — ar dar buvo reikalingas kitas vertimas? — gali atsakyti abiejų veikalo vertimų palyginimas. Lietuvių literatūroje jau nebe pirmas kartas, kad tą patį

kūrinį išverčia du vertėjai paskirai. Taip buvo, pvz., su Adomo Mickevičiaus „Ponu Tadu”, kurį tais pačiais 1924 m. į lietuvių kalbą išvertė du vertėjai — A. Valaitis ir K. Šakenis — greičiausiai apie vienas kito dirbamą darbą ne negirdėję. Nors pirmasis vertė gana literatūriškai, bet sausokai, antrojo vertimas buvo kur kas pranašesnis, taip sakant, sodresnis, vertėjui betgi neadaug ką bendro turėturint su literatūrinio pasauliu (dėl to kai kas įtarė, ar čia nebus kokio poeto ar artimo pagalbininko darbas).

Gana kruopštus ir dalykiškas yra klasikinės filologijos žinovo dr. Antano Rukšos (1904-1980) „Georgikų” vertimas. Dar 1965 m. buvo išleistas jo atliktas Vergilijaus „Eneidės” (Eneidos) vertimas, taip lietuvių verstinę literatūrą pratūrinant pačiais svarbiausiais Vergilijaus kūriniais.

Kalbant apie poezijos vertimus, reikėtų skirti vertimą nuo atkūrimo. Pvz., vokiečių poetas St. George Dantės „Dieviškosios komedijos” vertimą pavadino atkūrimu (vok. Nachdichtung). Pirmuoju atveju vertime poetiško paprastai lieka mažiau, o antruoju — vertėjas versdamas ir kuria. Štai kodėl poetinio kūrinio vertėjas turėtų būti daugiau ar mažiau poetas, nes be šios dovanos kūrinio vertimas gali būti nepavykęs. Bet, iš kitos pusės, per didelis kūrybiškumas originalą gali nutolinti nebetinkama linkme. Pvz., prancūzai skundžiasi, kad R.M. Rilke dėl aukšto stilizingumo į prancūzų kalbą neišverčiamas. Bet kai tas pats Rilke išvertė prancūzų Paul Valéry eilėraščių vokiečių kalbą, jį taip supoetino pagal savo stilių, kad autorius sakė, jog tai ne jo, bet Rilkes

kūryba!

Dr. A. Rukšos „Georgikų” vertimą galima būtų pavadinti ne tiek poetiniu, kiek gal daugiau moksliniu vertimu, nors jis savo darbą yra pavadinęs „antikvinio hegzametro atkūrimu” (čia reikia suprasti antikvinio hegzametro pakeitimą lietuvišku hegzametru).

A. Nykos-Niliūno „Georgikų” vertimas, kad ir kaip kruopščiai atliktas, stengiantis nenutolti nuo originalo, turi atkuriamojo vertimo žymių, nes vertėjas, pats būdamas poetu, į savo darbą gebėjo įdėti daugiau kūrybiškumo. Jo vertimas, ypač atsisakant originalo hiperbato (gr. „hipėrbaton” — žodžių išsklaidymas sakinyje) yra kur kas lengviau paskaitomas, negu vertimas, kur mūsų kalbai neįprastos formos kartais gerokai trukdo sakinio suvokimą, jo tėkmę.

Čia vertėjas yra pasinaudęs ir kitokiom poetinėm licencijom, ne vien hiperbato atsisakymu, pvz., jo paties susidaryto hegzametro panaudojimu. Kadangi antikvinis skiemėnų ilgumu ir trumpumu paremtas hegzametas mūsų kirčiuotų skiemėnų kalba neįmanomas išreikšti, vertėjas ieškojo vidurio kelio tarp Donelaičio „Metų” spondėjinio (—) ir Homero „Odisejos” (—) ir Homero „Odisejos” (—) ir Homero „Odisejos” (—) hegzametro.

Tuos hegzametro skirtingumus tepavaizduoja ištrauka iš „Georgikų” I d. originalo ir abiejų vertimų.

Vergilijus:

*Vere novo, gelidus canis quom
montibus humor
Liquitur, et Zephyro putris se
gleba resoluit;
Depresso incipiat jam tum mihi
taurus aratro
Ingemere, et sulco adtritus splen
descere vomer.
(I,43-46)*

Dr. A. Rukšos vertimas:

*Kai žilais kalnais ledinė,
pavasariui bundant,
Sravi drėgmė ir grumtas purus
itilžta nuo vėjų,
Spaudžiamą jau tada man jautis
vilkdamas arklą,
Tesumauros ir, šveistas vagos,
tesužybčios noragast!
(p. 251)*

A. Nykos-Niliūno vertimas:

*Austant pavasariui, tšyšk, kai
tirpstantis ledas sruvena
Nuo kalvų balzganų, kai, papūtas
Zefyrui, atšunta
Grumstas, pūksdamas jautis
tepradeda tempti į dirvą
Sminganti arklą ir blizga vagos
nugaląstas noragas.
(p.10)*

Čia dr. A. Rukša versdamas paisė originalo hegzametro, kiek jį galima išversti, bet ir kone pažodžiui vertė hiperbatus, kurie, kaip ir pats vienoj vietoj prisipažino, apsunkena skaitymą. A. Nykos-Niliūno vertime tų hiperbatų visiškai nėra, o jo hegzametro I ir 4 eil. primena pirmąsias „Odisejos” vertimo eilutes (daktiliniį hegzamet- rą):

*Vyrą pagarbinki, Mūza, prityrusį
vargu didžiausio,
Ilgamet jaroje vargusi, šventąją
Troją sugriusią.
(Nukelta į 3 psl.)*

Šiame numeryje:

- Didžiųjų projektų metas. Vergilijaus „Georgikos” lietuvių kalba.
- Ledo kalnas padangėje: kas gi toji kometa?
- Lilijos Šukytės koncertas Chicagoje.
- Vicente Aleixandre eilėraščiai.
- Lietuvių tautodailės instituto paroda Chicagoje.
- Naujos knygos.
- Chicagos teatruose.
- Aloyzo Barono vardo novelės konkursas.

Kertinė Parastė

Didžiųjų projektų metas

Per keturiasdešimt pastarųjų metų išėvijoje lietuviškai kultūrai padaryta nemažai: išleistas lietuvių ir anglų kalba lietuviškosios enciklopedijos, surakta išliekančios reikšmės literatūros, muzikos ir lituanistinio mokslo veikalų. Dailėje taipgi pasilieka apstai neištrinamų vardų. Į visą tai šiandien atkreipti ypatingą dėmesį atėjo neatidėliotinas metas. Galėtume sakyti — didelių projektų metas. Kada kultūros labai įsteigtas Lietuvių fondas peršoko tris milijonus dolerių, kada Lituanistikos katedra jau įleido šaknis šio krašto universitete, kada žmonės rimtam projektui nesigaili santaupų, galime drąsiai tarti: dabar arba niekad.

Iš tikrųjų dabar jau pats laikas pereiti prie profesionalaus savo kultūrinių reikalų tvarkymo. Tokio tvarkymo, kad darbas nebūtų paženklinatas vien tik mėgėjiškais etiketėmis ir darbo metodai neludytų vien apgailėtino atsilikimo. Prie tokio lygio jaunosties švietesniųjų nepritraus, o kultūrinių židinių ugnis galutinai užges, seniesiems amžinai išėjus. Tad net ir kultūrinio jaunimo ir kultūrinio senimo atžvilgiu: dabar arba niekad.

Tačiau šiandien dar atrodo, kad reikia tik drąsiai tokia profesionalia kryptimi rimtai pajudėti, o parama ateitų ir iš lietuviškų širdžių, ir gal net iš amerikietiškių institucijų. Tik šitokį užnugarį turėdamas, projektas galės užsitikrinti sau ilgą amžį ateitį, kai juo didžiuosiuose ir jį laikys savu jaunės mūsų švietesniųjų kartos.

Kad tai įmanoma padaryti, geras pavyzdys yra Jaunimo centre, Chicagoje, profesionaliai susitvarkęs Lituanistikos tyrimo ir studijų centras, apjungęs ir Pasaulio lietuvių archyva, ir Pedagoginį lituanistikos institutą, ir Muzikologijos archyva, ir Lituanistikos biblioteką tokios apimties, kokios kitur išėvijoje nėra: 38,000 knygų. Visa tai sukataloguota, sukompju-

terizuota ir į savo vietas sudėliota moderniausias šio laiko metodais ir priemonėmis. Į šitaip parengtas Centro patalpas užėjęs ir visa tai pamatęs, nustebts net reikliausias anų visų sričių specialistas. Kodėl? Užtai, kad čia viskas padaryta ir daroma profesionaliai, kad į darbą jungiasi ir jaunieji, turėdami progos net vasaros metu Centre rimtai padirbėti, ir ne vien tik už aciu. Tokiu būdu reikalas darosi ne vien ciklinis, bet angažuojasi visos išėvijos ambicingu užmoju.

Todėl ir galima sakyti, kad čionykščio kultūrinio gyvenimo finansuose ir sakočiausioj lituanistikoj didieji projektai jau įsikūnijo: turime čia galvoj trijų milijonų Lietuvių fondą, Lituanistikos katedrą Amerikos universitete ir Lituanistikos tyrimo ir studijų centrą Chicagoje.

Tačiau apgailėtinaj situacijoje blaškosi ir vargsta nemažiau svarbūs mūsų dailės reikalai. Ne dėl to, kad trūktų dailininkų. Ir tokių, kurių vardais didžiuosius visa bendroji lietuvių dailė amžinai. Trūksta tik profesionaliai tvarkomos galerijos, kur anų dailininkų darbus būtų galima parankiai pamatyti, kada tik nori. Tiesa, Jaunimo centre, Chicagoje, egzistuoja M.K. Čiurlionio vardo galerija, savo lobiuose sukaupti nemažą išėvijos dailės kolekcija. Bet visa ta kolekcija nuolat būna kur nors sandėliuose paslėpta. Puikios galerijos trijų salių sienos dažniausiai būna tuščios, nebent kurį savaitgalį ten vyksta kokias nors trumpadienė paroda. Patios galerijos patalpos tikrai profesionalios, kurių mums gali pavydėti daugelis Chicagos miesto centro galerijų. Reikia tik iki profesionalumo kilstelėti pačios galerijos veiklą. Ir čia visai nepriekiaštajama ligšiolinei galerijos vadovybei. Ji darė viską, kas idealistinės veiklos sąlygose buvo įmanoma.

Tačiau pasikliauti ir toliau (Nukelta į 4 psl.)

Romas Viesulas

Ilustracija „Georgikų” IV knygai

Ledo kalnas padangėje: kas gi toji kometa?

A. RADZIUS

Ir Dievas tarė: tepasidaro šviesa (Gen. 1,5).

Bet kaip ji, kaip ji pasidarė? — Nerimstu vakaru tyliu. Gal delne ten žvaigždė Vakarė Buvo sėklos trupinėliu?

Gal pumpuru Sietyno sprogo? Gal visa vyko tyloje? Gal, kaip ugnis šiaudiniu stogu, Liepsnom nubėgo akloje

Visatos erdvėje, kol veidą Pasiekė man, ir jau tarė: Nurimk — saulėlė nusileido, Bet žiburtuoja žiburiai. Kazys Bradūnas („Priešai“)

Mes kometas laikome uodeguotais padangių kūnais. Jei ne liepsnanti uodega, kometas nebūtų tokios įspūdingos, tokios bauginančios ir iš viso nebūtų pastebėtos. Gal tik specialistai astronomai galingais teleskopais jas atsektų, ir tik retai pasirodanti asteroidai (1) tarp, ir tuo reikalus pasibaigtų. Uodega išskiria kometa iš kitų dangaus kūnų ir labiausiai mums imponuoja.

Tačiau egiptiečiai senovėje kometas vadindavo plaukuotom žvaigždėm. Matyt, faraonų krašto gyventojams šis sudaryto garuoto kūno įspūdis. Patsai kometas žodis kilęs iš Graikų „kometes“, kurs reiškia plaukuotą. Senovės kiniečiams kometas būdavo panašus į šluotą, tad ir vadindavo jas savo kronikose šluotinėmis žvaigždėmis (2).

1. Aristotelis nuvainikuojamas Hven saloje

Iki pat Tycho Brahe (1546-1601) laikų buvo manoma, jog kometas esančios atmosferiniai reiškiniai, nes Aristotelis (384-322 pr. K.) rašė, kad jos esančios žemiau mėnulio ir skraidančios aukštiniuose atmosferos sluoksniuose. Diogenas, Hipokratas ir Seneca nesutiko su Aristotelio. Bet jų pažiūros nenulėmė tų laikų galvosens. Aristotelis dominavo.

Kartą meškerojo Tycho Brahe kūdroje, savo privačioje saloje Hven, kurią Danijos karalius Frederikas II jam dovanavo. Vakarop pamatė šis padangės šviesų kūną. Saulė leidžiantis, kūnas dar labiau šviesėjo. Išryškėjo ilga, plati uodega. Tai buvo garsioji 1577 metų kometa. Tycho rūpestingai žymėjosi kometos judesį ir įsitikino, kad Aristotelis klaidės. Ši kometa buvusi anapus mėnulio. Atstumas turėjęs būti nemažiau kaip tris kartus didesnis už mėnulio. Ji skridusi per kristalines planetų sferas (3). Su juo sutiko vokiečių mokslininkas Michael Maestlin (1550-1631), kuris irgi priėjęs išvados, kad 1577 m. kometa buvusi toliau, negu mėnulis.

Johannes Kepler (1571-1630), Maestlino mokinys ir vėliau Tycho Brahe asistentas, stebėjo 1607 ir 1618 m. kometų judesius ir išvedė, kad jos pereinančios per saulės sistemą tiesia linija. Nors čia jis suklydo, bet labai teisingai tada spejo, kad kometų padangėje esą tik daug, kiek žuvų jūroje. Isaac Newton (1642-1727) pagaliau įrodė, kad kometa Kirch, pastebėta 1680 m., judėjo orbitoje aplink saulę pagal jo gravitacijos teoriją. Taip buvo padėti pagrindai moderniai kometų sampratai.

2. Apledėjęs koralas

Ilgamečiai kometų stebėjimai išryškino keturias jų sudėtinės dalis: branduolį, komą, uodegą ir vandenilio apvalkalą.

Branduolys greičiausiai yra netaisyklingo pavidalo kietas kūnas nuo kelių šimtų iki kokių 30 kilometrų skersmens. Jo masė gali būti tarp 100 milijonų ir 10 trilijonų tonų. Tankumas du kartu didesnis už vandens.

Šiais laikais plačiausiai priimta amerikiečių astronomo Fred L. Whipple (g. 1906) teorija, paskelbta 1950 m. Pagal ją, kometos branduolys esąs sudarytas iš įvairaus ledo, sumišusio su meteoritinės medžiagos dalelytėmis — dulkėmis. Tai esąs ne kas kita, kaip „purvinas ledo kalnas“ (4), kartais dar vadinamas purvina sniego gniūžte.

Kometos „West“ dvi uodegos: tiesia linija aukštyn išsikovusi tamsesnioji (mėlynoji) — dujų ir truputį žemyn lenktoji šviesioji — dulkių.

Daugiausia branduoly yra vandens ledo, truputis anglies dvideginio bei metano ledo ir šiek tiek amoniako ledo. Dulkių daugumą sudaro geležies dalelytės. Be to dar yra kalcio, magnio, silicijaus, nikelio, aliuminio, natrio ir kt. dulkių. Praėjusiam šimtmeti britų astronomas William Huggins (1824-1910) atrado kometos organinių medžiagų, o kiek vėliau ir cianogeną. Šiame šimtmeči radijo teleskopais keliose kometos pastebėtas hidroksilo radikalas (5), o 1973 m. kometoje Kohoutek rasta gana komplikuoti molekulių, kaip vandenilio ir metilo cianidai. Taip pat Kohoutek kometoje 1974 m. pirmą kartą identifiukuoti anglies ir deguonies atomai. Žinoma, šios molekulės ir atomai rasti tik kometų komose bei uodegose.

Branduolio struktūra šiais laikais išsivaiduoja taip: centre masyvi, kieta nežinomos sudėties sferis; ją supa didžiulis sluoksniškas konglomerato, sudaryto iš ledo ir dulkių, o viską dengia plona dulkių pluta, kurios storis galys būti nuo 10 cm iki 1 metro. „Pasenęs“ kometos branduolys, toks, kurs jau daugelį kartų bus perėjęs periheliją (6) ir nustojęs viso savo ledo bei šiaip lengvai garuojančių medžiagų, bus tik akylas objektas, labiau panašus į milžinišką koralą gabalą.

Nelengva branduolį stebėti. Jis visada apsuptas sunkiai permatomom dujom. Radaru buvo matuotas tik artimosios Encke kometos branduolys. Rasta, kad jo skersmuo besąs tarp 0,8 ir 8 km. Deja, radaras nieko negali padėti, stebint tolimesnes kometas. Tik erdvėlaivis, praskridamas pro kometa, galėtų kiek daugiau branduolio paslaptę atverti. Bet ir tokios pastangos jokių garantijų nežada. Dujos būna pakankamai tirštos ir šviesios. Net ir iš arti ne ką tepamatys. Kaip ten bebūtų, būtų viena yra

aišku, — branduolys yra šaltinis medžiagos, kuri sudaro komą, uodegą ir vandenilio apvalkalą.

3. Didžioji atmosfera

Koma tai didžiulė kometos atmosfera, supanti branduolį, tik daug retesnė, ne kaip žemės atmosfera. Ji sudaryta iš dulkių dalelyčių, dujų molekulių ir ionų (7) lygia proporcią. Dujų tarpe yra gan sudėtingų junginių, kaip jau minėti cianidai, bet, keista, nerasta vandens. Buvo pranešimų, kad surastas vanduo, bet nepatvirtinta.

Koma išsivysto pirmiau, negu uodega. Todėl kometa iš pradžių atrodo lyg baltasvas, nedidelis debeselis, kurs, artėdamas į saulę, tolydžio didėja, ryškėja, kol pagaliau ima augti uodega. Tipiška koma būna apie 200,000 km skersmens. Ji drauge su branduoliu vadinama kometos galva.

4. Dvieju uodegų spektaklis

Pati įspūdingiausia kometos dalis yra uodega. Ji visada nutįsusi į priešingą nuo saulės pusę, bet faktą pirmas iš vakariečių astronomų pastebėjo 1531 m. Petras Apianus (1495-1552). Tačiau kiniečiai buvo dar pirmesni. Jie šį reiškinį užrašė apie 800 m. po Kr.

Dažniausiai kometos turi po dvi uodegas, vieną dulkių, kitą dujų. Nors abi jos sruvena į tą pačią pusę, bet kitaip atrodo. Dulkių uodega būna gelsva, nes dulkės atmuša saulės spindulius. Dujų uodega atrodo mėlsva, nes iš jos spinduliuoja ionizuotas anglies dvideginis. Del kometos orbitinio judesio dulkių uodega paprastai būna lengvai lenkta ir nusidriekia žrėdven nuo vieno iki 10 milijonų kilometrų.

Dujų uodega dar vadinama ionų arba plazmos (8) uodega.

Elektriškai pakrautu dujų ir ionų srovės iš saulės (vadinamos saulės vėju) sąveika sukuria magnetinį lauką, kurs sudaro didesnio tankumo mazgus dujų uodegoje ir tuščias vietas, vakuumus, kur ionų mažiau. Del to dujų uodega yra gana struktūralizuota. Vietomis matomi ploni siūliniai spinduliai, vietomis atskiri mazgai ir vietomis lyg garbanos. Ši uodega nusidriekia erdvėn apie 10 kartų toliau, negu dulkių uodega, — iki 100 milijonų km. Ypač perihelias metu ji nepaprastai išauga ir nutįsta net iki 1 astronominio vieneto (9). Tada visa kometa su savo didžiule galva, abiem uodegom ir vandenilio apvalkalu tampa trumpam laikui didžiausiu saulės sistemos nariu, didesniu už pačią saulę. Visa bėda ta, kad joje labai mažai medžiagos. Totalinė kometos masė tesudaro daug mažiau, negu vieną bilijoninę žemės masės dalį. Kometa — tai be galo didelis niekas.

Be dviejų uodegų kometos kartais turi dar vieną įdomią puošmeną. Kartais iš jų galvos kyšo aštrūs smaigalys, tartum durklas, nukreiptas tiesiai į saulę. Tokiu smaigaliu buvo pasipuošusios 1957 m. Arend-Roland ir 1973 m. Kohoutek kometos. Buvo manoma, kad tai ta pati dulkių uodega, projektuota pirmyn mūsų stebėjimo linijoje. Bet Kohoutek kometos stebėjimų analizė parodė, kad smaigaly besą meteoritinių dalelyčių iki 1 mm skersmens. Tai daug didesnės dalelytės, ne kaip dulkės uodegoje. Jos jau kontroliuojamos kitokio mechanizmo ir gal iš tikrųjų atkreiptos į saulę.

5. Vandenilio glėbyje

Mokslinis amerikiečių satelitas, vadinamas antrąja Orbitine astronomine observatorija (Orbiting Astronomical Observatory, arba sutrumpintai OAO-2), paleistas erdvėn 1968.XII.7, spektroskopu tirdamas 1969 m. pasirodžiusią kometa Tago-Sato-Kosaka, pastebėjo, kad jos galva besanti apsupta didžiulio debesies, sudaryto iš vandenilio atomų. Skersmuo apytikriai 1,6 milijonų km. Kitais, t.y. 1970 metais tas pats satelitas pastebėjo panašų debesį aplink kometos Bennett galvą. Kometa West, surasta 1975 m., pasirodė irgi beturinti didžiulį vandenilio apvalkalą. Dar kelias kometas rasta su apvalkalais net iki 10 milijonų km skersmens.

Astronomai tikėjosi, kad apvalkalas anksčiau ar vėliau bus surastas. To reikalauja „nešvarios sniego gniūžtės“ modelis. Saulės ultravioletiniai spinduliai skaldo vandens molekules, atpalaiduodami vandenilį (H) ir hidroksilo radikalą (OH). Vandenilio atomai erdvėje skleidžia spindulius, kurių bangos ilgis yra ne regimojo spektro dalyje, o ultravioletinėje. Šie spinduliai ir išdava Tago-Sato-Kosaka ir kitų kometų apvalkalus. Aptiktas ir hidroksilo radikalo spinduliuojamas, kurs parodė, kad radikalo esama daugiau, negu tikėtasi. Beveik tiek pat, kaip ir vandenilio atomų. Šie duomenys patvirtina teoriją, kad vandens ledas yra visa kometos branduolyje.

6. Kelionė per karštį ir šviesą

Kas darosi, kas vyksta kometoje? Didžiausią kelionės dalį nieko kometoje nevyksta. Šaltas ir vienišas branduolys sklendžia sau orbitoje aplink saulę, lyg akmuo, lyg ledo gabalas, nusviesintas erdvėn didžiulio milžino rankos. Artėdamas į afeliją (10), jis palengva lėtėja gal ne tiek dėl vienišumo, ar kad bijotų jį supančios erdvinės tamsos ir begalinės tylos, bet kad, Keplerio dėsniai taip liepia. Prašiuožuš afeliją ir pasukęs saulės link, būdamas labai paklusnus griežtajam Kepleriui, ima palengva greitėti. Juo artėia saulės, juo šilčiau. Žemo virimo taško junginių ledas pradeda tirpti, artėjant prie Saturno atstumo (t.y. apie 10 AU arba 1,5 bilijono km nuo saulės). Tada jau prasideda įdomioji kelionės dalis. Maždaug trijų AU atstume ima formuotis koma. Tirpstant ledui, atspalaiduoja įjalusios dulkės. Įvairiausios dujos sruvena tolyn nuo branduolio vidutiniškai 0,5 km per sekundę greičiu ir stumia dulkių dalelytes. Saulės pusėje koma labiau išsiplūcia, nes ten

vyksta intensyvesnis garavimas. Koma šviečia iš dalies del to, kad jos dujos ir dulkės atmuša saulės spindulius, ir iš dalies del to, kad saulės ultravioletinė radiacija ionizuoja komos dujų atomus ir sužadina fluorescencijos procesą. Tada dujos jau pačios spinduliuoja regimojo spektro dalyje.

Kometai artėjant prie žemės orbitos, ima garuoti vandens ledas, ir dar daugiau dulkių atspalaiduoja. Saulės šviesa, atsimušdama komoje nuo kiekvienos dulkių dalelytės, jas po truputį stumteli tolyn, nes tos dalelytės labai mažos. Vos 0,001 milimetro, t.y. vieno mikrono skersmens. Pagaliau jos visai išstumiamos iš komos, ir susidaro didžiulė dulkių uodega.

Kiekvienas kometos perėjimas per periheliją atima jai šiek tiek „sveikatos“. Tipiška kometa, kurios branduolys maždaug 2 km skersmens, gali nustoti išviršinio sluoksnio iki 3 m gylio. Vienu praskridimu pro saulę ji netenka apie 1% savo masės. Didžiosioms kometoms tas skaičius sumažėja iki 0,1%. Pagaliau po daugelio periheliasų pergyvenimų branduolys tampa jau minėtu „koralo“ gabalu.

Būna atvejų, kada kometos branduolys skyla į dvi ar daugiau dalių (kometa Biela 1839 m. arba West 1976 m.). Savo orbitoje kometos dažnai pažeria uolos gabalų ir šiaip smulkių branduolio liekanų. Kai kurie iš tų gabalų ir liekanų patenka į žemės aukštutinę atmosferą, sudarydami meteorų lietu.

Kaip matome, kometa baisiai nepastovus padaras. Ne veltui Leonardo da Vinci kadaise rašė, kad „...kometa labai keičiasi. Kartais ji apvali, kartais paigla, kartais padalyta į dvi ar tris dalis, kartais vėl sujungta, kartais nematoma ir kartais vėl matoma“ (11).

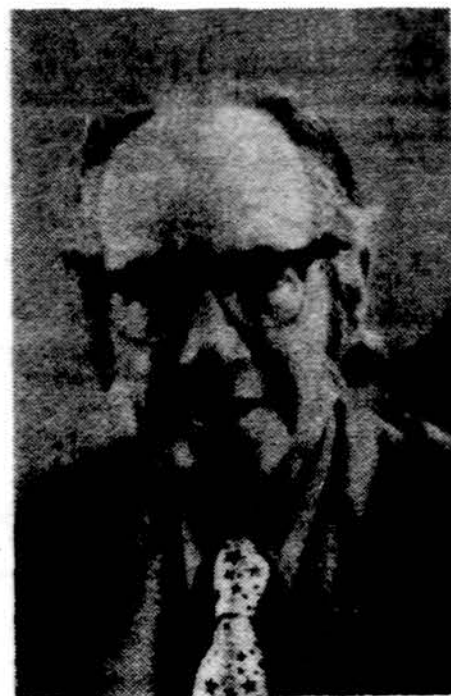
7. Markizas de Laplace ir Oort

Is kur kometos kyla? Is kokių visatos pakampi atklysta jos i mūsų padangę? Tuo klausimu rūpinosi jau prancūzų astronomas ir matematikas Marquis Pierre Simon de Laplace (1749-1827), vienas iš garsiosios Kanto-Laplace'o kosmogoninės teorijos kūrėjų. Is pradžių jis manė, kad kometos esančios saulės sistemos kūdikystės dienų liekanos. Vėliau Laplace pakeitė savo nuomonę ir jau laikė kometas svetimais saulės sistemai kūnais. Kometos esančios maži miglynai, kurių daugelį buvo matęs W. Herschel (1738-1822). Tie miglynai klaidžioja sau tarp žvaigždžių, kol juos pagauananti saulės trauka.

Tai labai panašų į šiais laikais plačiai priimtą vadinamą Oort debesies teoriją, paskelbtą 1950 m. Olandų astronomas Jan Hendrik Oort (g. 1900) tyrinėjo kometų orbitų statistinius duomenis ir priėjo išvados, kad kometų branduoliai skrieja aplink saulę labai tolimose orbitose, ir ju gausa sudaro lyg ir sferinį debesį, supantį visą saulės sistemą. To debesies atstumas nuo saulės galys siekti nuo 10,000 iki 100,000 AU. Vidutiniū debesies nuotoliū laikoma 50,000 AU. Tai būtų truputį toliau, kaip trys ketvirtadaliai šviesmečio. Is tokio atstumo saulė šviečia maždaug kaip mums dabar gražioji Venera. Temperatūra ten arti absoliutaus nulio (t.y. 273 laipsnių Celsijaus arba 459,4 laipsnių Farenheito šaltio).

Manoma, kad Oort debesį skraidą ne mažiau kaip 200 bilijonų kometų branduolių, o gal ir visas jų trilijonas. Bendra visų kometų masė sunkiai nustatoma, bet skaičiuojama, kad ji bus kur nors tarp 0,1 ir 100 žemės masių. Kiekvienas branduolys apskrieja saulę debesyje ne mažiau kaip per 30 milijonų metų. Kelias orbitoje, žinoma, yra labai ilgas, bet ir greitis nedidelis. Kaip gero lenktynių automobilio. Apie 220 mylių per valandą.

Jeigu branduoliai ramiai sau per amžiu amžius skrietų tolimojoje orbitoje, niekad jie neišskleistų puošnių uodegų, ir mes kometų neturėtumėm. Bet Oort debesies atstume juos jau veikia žvaigždžių trauka. Ir štai trukteli kartais kuri artimesnė žvaigždėlė vienam ar kitam branduoliui už

Fred Lawrence Whipple, žymus amerikiečių astronomas, suradęs šešias kometas, tyręs jų struktūrą, sudaręs kometų branduolio struktūros modelį, tyrinęs saulės sistemos, žvaigždžių bei planetarinių miglynų evoliuciją.

Jan H. Oort, tyrinėjęs galaktikų sudėtį. Paukščių tako struktūrą, kometų kilmę ir kt. Buves Tarptautinės astronomų sąjungos pirmininkas.

8. 600 kometų

Kometos, kurių periodai trumpesni negu 200 metų, klasifikuojamos kaip trumpo periodo kometos. Visos kitos laikomos ilgo periodo. Smithsonian astrofizinės observatorijos 1979 m. kataloge suregistruota iš viso 658 kometos, kurios šiuo metu astronomams yra žinomos. Is to skaičiaus 113 kometų yra trumpo periodo. Vidutinė trumpo periodo kometa grįžta saulėn kas 7 metus, jos perihelias atstumas apie 1,5 AU ir afelias 5,3 AU nuo saulės. O tai tik truputį toliau, negu vidutinis Jupiterio orbitos atstumas. Reiskia, kad milžinas Jupiteris su savo didžiule mase, kuri yra 318 kartų didesnė už žemės masę, iš tikrųjų yra atsakingas už trumpo periodo kometų egzistenciją.

Likusios 545 katalogo kometos yra ilgo periodo, arba vienkartinės. 285 kometos turi parabolines orbitas, 162 eliptines ir 98 hiperbolines orbitas. Jei orbita parabolinė ar hiperbolinė, tai kometa, kartą pasirodžiusi, daugiau jau nebeįgrįžta. Tik elipsė ją atgal sugrąžina.

Lieka dar klausimas, is kur tasai Oort debesį galėjo atsirasti? Buvo sugestijonuoja, kad jis galėjęs susidaryti is tarpžvaigždinių dulkių, kurias saulė savo gravitacija pritraukianti, skridamas nuolatinėje orbitoje aplink Paukščių Tako centrą. Bet dabar daugiau tikiama, kad kometų branduoliai ten susikoncentravę is didžiulio dulkių debesies, is kurio susidariusi pati saulė su savo planetomis ir mėnuliais. Tai pirminio debesies pakraščiu liekanos.

Jau seniai Oort debesį palikusi ir ji turbūt visai užmiršusi, artėja į saulę garsioji Halley kometa, artėja į žemės padangę. Prirakins ji prie savos mokslininkų, eilinių mėgėjų ir prašalčių žvilgsnių ir vėl tars: „Na, atspėkit, kas as esu?“ Ir is tikro, kas gi tasai Halley ir jo kometa?

skvernų, ir pradeda šis kristi gilyn į saulės sistemos centrą, į pačią saulę. Praskrendant pro planetas, orbita vėl pasikeičia, ir kometa jau niekada į debesi nebeįgrįžta. Kartais, apskusai saulę, visai išlekia is sistemos ribų, o kartais tam tikrais periodais, reguliariai grįžta atgal saulės artumon. Tada jau turime periodines kometas. Jų orbitos yra labai išstetos, ekscentriškos elipsės, o periodai be galo įvairuoja. Trumpiausią periodą turi Encke kometa, tik 3,3 metus. Tuo tarpu pagarsėjusi Kohoutek kometa, pasirodžiusi 1973 m., turėtų saulėn grįžti už 80,000 metų. Didžiosios 1976 m. kometos West periodas siekia net 560,000 metų.

8. 600 kometų

Kometos, kurių periodai trumpesni negu 200 metų, klasifikuojamos kaip trumpo periodo kometos. Visos kitos laikomos ilgo periodo. Smithsonian astrofizinės observatorijos 1979 m. kataloge suregistruota iš viso 658 kometos, kurios šiuo metu astronomams yra žinomos. Is to skaičiaus 113 kometų yra trumpo periodo. Vidutinė trumpo periodo kometa grįžta saulėn kas 7 metus, jos perihelias atstumas apie 1,5 AU ir afelias 5,3 AU nuo saulės. O tai tik truputį toliau, negu vidutinis Jupiterio orbitos atstumas. Reiskia, kad milžinas Jupiteris su savo didžiule mase, kuri yra 318 kartų didesnė už žemės masę, iš tikrųjų yra atsakingas už trumpo periodo kometų egzistenciją.

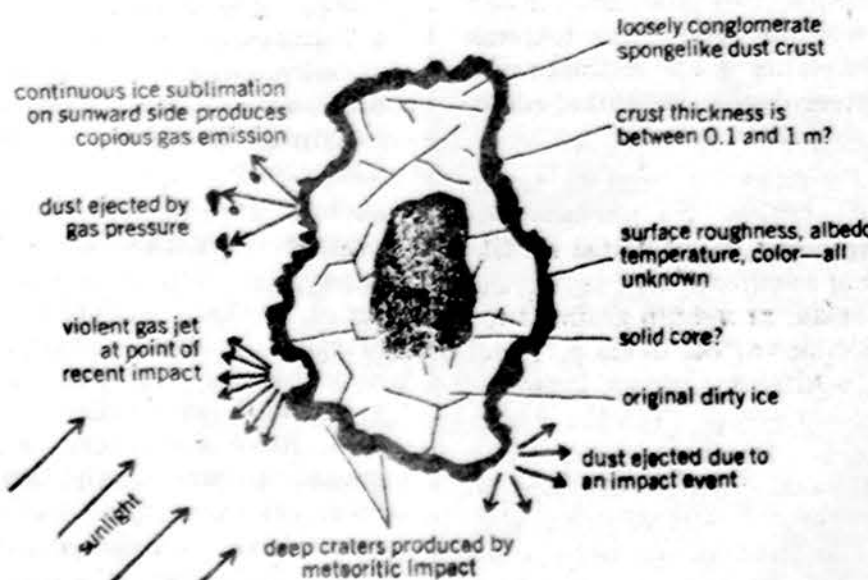
Likusios 545 katalogo kometos yra ilgo periodo, arba vienkartinės. 285 kometos turi parabolines orbitas, 162 eliptines ir 98 hiperbolines orbitas. Jei orbita parabolinė ar hiperbolinė, tai kometa, kartą pasirodžiusi, daugiau jau nebeįgrįžta. Tik elipsė ją atgal sugrąžina.

Lieka dar klausimas, is kur tasai Oort debesį galėjo atsirasti? Buvo sugestijonuoja, kad jis galėjęs susidaryti is tarpžvaigždinių dulkių, kurias saulė savo gravitacija pritraukianti, skridamas nuolatinėje orbitoje aplink Paukščių Tako centrą. Bet dabar daugiau tikiama, kad kometų branduoliai ten susikoncentravę is didžiulio dulkių debesies, is kurio susidariusi pati saulė su savo planetomis ir mėnuliais. Tai pirminio debesies pakraščiu liekanos.

Jau seniai Oort debesį palikusi ir ji turbūt visai užmiršusi, artėja į saulę garsioji Halley kometa, artėja į žemės padangę. Prirakins ji prie savos mokslininkų, eilinių mėgėjų ir prašalčių žvilgsnių ir vėl tars: „Na, atspėkit, kas as esu?“ Ir is tikro, kas gi tasai Halley ir jo kometa?

PARAŠTINĖS PASTABOS

1. Asteroidai yra mažos planetėlės, tiksliau pasakius, azmos gabalai, skrieja eliptinėse orbitose aplink saulę daugiausia tarp Merso ir Jupiterio. Jų dydis nuo 0,5 iki 1000 km skersmens. Šiuo metu žinoma apie 3000 asteroidų. Manoma, kad iš viso jų gali būti ne mažiau kaip 50,000.
2. Peter Lancaster Brown, *Comets, Meteorites and Men*, New York, N.Y.: Taplinger Publishing Co., Inc., 1974, P. 12.
3. Charles A. Whitney, *The Discovery of our Galaxy*, New York: Alfred A. Knopf, Inc., 1971, P. 19.
4. Otto Struve and Velta Zeberg, *Astronomy of the 20th Century*, New York: The Macmillan Co., 1962, P. 164.
5. Radikalas yra atomų grupė, kuri nėra savarankiška molekule, bet jeina į molekulių sudėtį ir cheminį reakcijų metu pereina nepasikeitusi į kita junginį, pvz., OH — hidroksilo radikalas, CH — metilo radikalas.
6. Periheliu vadinamas aplink saulę besisukančio kūno orbitos taškas, kurio nuotolis nuo saulės yra mažiausias.
7. Ionas yra atomas, netekęs vieno ar daugiau elektronų. Jo elektrinis krūvis teigiamas. Kartais atomas įkryja vieną ar daugiau elektronų. Tada turime neigiamą ioną.
8. Plazma vadinamas aukštos temperatūros dujos, elektronų ir ionų mišinys. Tai žvaigždžių vidus, tarpplanetinės dujos (saulės vėjas), didelis tarpžvaigždinių dujų dalis ir kt.
9. Astronominis vienetas yra vidutinis saulės-žemės atstumas, lygus 149,797,870,7 km (arba 93,100,000 mylių). Tai pagrindinis vienetas saulės sistemos nuotoliams reikėti. Sutrumpintai žymimas AU.
10. Afeliju vadinamas aplink saulę besisukančio kūno orbitos taškas, kurio nuotolis nuo saulės yra didžiausias.
11. *The Cambridge Encyclopedia of Astronomy*, New York: Crown Publishers, Inc., 1977, P. 252.

Schematinis kometos branduolio pjūvis pagal naujausius duomenis.

Danų astronomas kilmingasis Tycho Brahe: Aristotelis klydo.

Meilė šaltą žiemos dieną

MYKOLAS DRUNGA

Ir kas gi norėtų tokią šaltą dieną dainuoti apie meilę? Ogi Lilija Šukytė, į žiemos speigais pasižymėjusią Chicago atskridusi sapnuoti „stebuklingų sapnų, kai mylėdamiesi keliaujam kartu“...

Meilė — mėgstamiausia poetų tema, ypač tų, kurių tekstai virtę dainomis. Lilija Šukytė pažėrė jų saują iš lobio, kuri sukrovė du vėlyvojo romantizmo atstovai — čekas Antoninas Dvožakas (1841-1904) ir bavaras Richardas Straussas (1864-1949). Ir dėl to ji kelis kartus scenoje iš meilės mirė ir meilėje vėl prisikėlė: „Tavo žvilgsnyje skęstu. Meilė mane skandina. Mirštanti laukiu naujo gyvenimo tavėje“.

Meilė lydėjo ją per visą koncertą — nuo Dvožako ir Strausso erotikos tonų per Julius Gaidelio „Klajūno maldose“ išlietą Viešpaties ilgesį ir gamtos mistiką, per K. V. Banaičio, Jeronimo Kačinskio bei Juozo Gruodžio harmonizuotas liaudiškas godas — iki baigminio Maženos atodūsio iš Bedžio Smetanos „Parduotosios nuotakos“. Tai nuosekliai sukonstruotas repertuaras, širdies virpesiuose kartu atskleidęs Lilijos Šukytės estetingą inteligenciją.

Ir sunku būtų pasakyti, kas šioje tikslingoje konstrukcijoje jai pasisekė labiausiai. Solistė aiškiai buvo geros nuotaikos ir nuo pat pradžių sučiupusi tvirtą gaidą jos iki galo nepaleido. Įžengus į rampos šviesas, jai neberėkėjo dar sušilti, kai pradėjo giedoti apie „linksmą žydinčią meilę“, kuri „atneša skausmą“, ir to žydinčio skausmo jai su kaupu dar užteko, kai pusantrios valandos vėliau kartu su Maženka atsūduo: „O kaip skaudu...“.

Dainininkė įsigyveno į kiekvieną atliktą kūrinėlį, perteikdama ne tik jo detales, bet ir esminę struktūrą, savo vokališkus išteklius pajungdama muzikinės minties plėtoje išryškinti, o ne atvirščiai — ne aukodama muziką „balsui parodyti“. Tembru ar jėga tas jos balsas nėra nei tobulas, nei arti tobulumo (išskyrus tyliuose morendu, kurių lygumo jai galėtų ne viena pasaulio meistrė pavydėti). Kas Šukytė daro profesinę dainininkę, tai jos sugebėjimas savo eilėnėse vokalinę medžiagą valdyti, kontroliuoti — ne tik techniniu, bet ir interpretaciniu požiūriu. Kai Šukytė siuva muzikinį siuvinį, nebegirdi siūlių, o tik iš jų rėkjančių nuotaičių raštą. Kitos mūsų solistės jau išmoko frazuoti, o Šukytė moka ir daugiau: iš dailiai išbaigtų frazių suformuoti įtikinančią visumą. Nesvarbu, ką ji bedainuotų, klausytojai jį laiduoja dainos esencijos supratimu. Ar vyraujanti nuotaka būtų lyriška, ar dramatiška, ar svajinga, ar šelmiška (Dvožako „Ich schleich um jenes Haus herum“, Strausso „All mein Gedanken“), ar monotoniškai liūdna (mūsų liaudies dainos!), ar išsiliejanti iki kulminacinės ekstazės (Strauss „Befreit“), — Šukytės įsigyvenimas į dainos širdį yra instinktyvus ir tikras.

Vienintelis priekaištas galėtų toks: įsivilkdama į tekstą ir išpildydama jį supantį muzikinį rūbą, ji kartkartėmis nenubraukia vienos kitos paviršiaus dulkės. Turim omeny iš germanų tarsenos perimtus aspiruotus priebalsius, kurie lietuvių kalbai visai netinka. Lietuviškai „k“ ir „t“ tariame sausiai, ne šlapiai, taigi, neišspausdami tarp dantų oro srovės...

Baigiant, norėtusi dar kartą

Solistė Lilija Šukytė

Nuotrauka Vytauto Maželio

„Georgikos“

(Atkelta iš 1 psl.)

pasidžiaugti koncerto programos pasirinkimu. Greta nenuvilkio ir aukštos kokybės tarptautinio repertuaro kūrinų, maloniai klausėmės ir mūsų vokalinės literatūros klasikos — Gruodžio ir Banaičio. Rečiau girdime Kačinską — o vargu, ar ir jo harmonizacijas kas nors kitas galėtų „nunešti“. Pati įdomiausia staigmena buvo Gaidelis, kurio „Klajūno maldos“ pagal Leonardo Andriekaus žodžius, tik patvirtino nuostoli, mums padarytą šio gabaus modernisto per ankstyvos mirties.

Koncerto pasisekimas nebūtų buvęs toks didelis, jeigu Šukytė nebūtų turėjusi idealios palydovės — tiesią pasakius, partnerės — Ramintos Lampsatytės-Kollars asmenyje. Pianistė puikiai atliepė kiekvieną solistės nuotaiškos niuansą, ji apipindama subtiliausio grožio skambesiu. Chicago lietuvių koncertiniam pasaulyje jau seniai nėra tekę girdėti tokio jautraus ir kartu virtuoziško akompanavimo. Koncerte taipgi trumpai pasirodė Lampsatytės vyras, smuikininkas Michael Kollars, Gaidelio „Klajūno maldose“ švariai intonuotomis, gūždomis melodijomis prisidėjęs prie moterų.

Šį muzikinį įvykį surengė Lietuvių Fondas trijų milijonų dolerių kapitalo sutelkimo proga. Tie muzikos mėgėjai, kurių vasario 3 d. nebuvo Marijos aukštesniosios mokyklos salėje, turėtų smarkiai gailėtis. Paguosti juos galėtų nebent viltis, kad jei jau LF surengė šitokio lygio koncertą trijų milijonų proga, tai ką dar jis sugalvos kitiems metams, kada jo kapitalas projektuojamas pasiekti penkis!

• *Technikos žodis* nr. 4 (1984 spalio - gruodis). PLIAS ir ALIAS organas. Leidžiamas Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos Chicago skyriaus techninės spaudos sekcijos. Išleista kas trys mėnesiai. Vyr. redaktorius — V. Jautokas, 5859 S. Whipple Ave., Chicago, Ill. 60629. Administracija — Antanas Brazdžiūnas, 7980 W. 127th St., Palos Park, Ill. 60464. Metinė prenumerata — 8 dol., studentams — 2 dol.

Vicente Aleixandre

DANGUI

Tyras žydris taurina
mano širdį. Vien tik tu, aukštasis dangau,
mano lūpoms nepasiekiamas, suteiki pilnutinę ramybę,
jau ilgas laikas nerimstančiai širdžiai.
Nesena istorija mano jaunystės, dar linksmos,
o jau skausmingos; mano kraujas nerimsta, apibėga kalėjimą
ir, raudonas tamsiu grožiu, puola silpną
krūtinės mūrą, verždamasis tave pamatyti,
laimingas dangau, kuris rytais žėri,
kuris visas iškyli ir didingas nušvieti
mano tyrą kaktą, kurioje mano akys tave bučiuoja.
Paskui leidies, o vaikiški, o tyroji aukštybių dovana,
nepalytintas dangau, tolydžio reikalaujantis manų pabučiavimų,
kaip ir iš kiekvieno mirtingojo, nesuteptas, prašai.
Vien tik tavo dėka aš atlaikau nešvarius kraujo antplūdžius.
Iš vidaus puolamas skausmingos ir žiaurios būsenos,
didelės meilės ir didelio grožio negailestingo atsiminimo.
Ilgas ištiestas kordas, kaip kraujas, bėginėja
mano gyslomis, ir vien tik tu, atšaurusis, nepalietas dangau,
nuramdai šį nepalintantį plieną, kuris mane laiko pasaulyje.

Nusileisk, meiliai nusileisk ir suteik ramybę mano širdžiai.
Tapk minkštas mano kaktai, kaip kad glostanti ranka,
ir teišgirštu aš kaip griautinio balso,
kuris, žydras, be debesų, ilgai šūkautų mano plaukuose.
Paniręs tavėje, galingo ir motiniško žydrio bučiuojamas,
mano lūpoms paskendus tavo tyroje, dangiškoje šviesoje,
pajusčiau tavo vidurinėšką prisilietimą, o mano akys,
apsvaigusios nuo tavo žvaigždžių minčių, tave pamiltų,
ir kad, taip švelniai žvaigždžių dvelkimo šukuojamas,
galėčiau klausytis vienintelės meilės, kuri nemiršta.

JŪRA MIEGA

Susikaupęs alsuoju priešais pagaliau atsigulsią jūrą.
Jūra sapnuoja savo sapnus.
Sapnus be debesų; lengvos, drumstos debesų
užuominos, baimingos, iš lėto bėga, labai tolimos.
Išryškėja nuolatinis padangės svoris: ar švinas,
ar griozdiškas švino sapnas didingą vakarą.
Jo sunkumas, jo nepaprastą slėgimas vainikuoja
tą gražiakrantės jūros pasiektą tylą,
kuri, susikaupusi, galiausiai išsiviena.
Viena. Vieniša jūra, jau be sapnų ir be putų, palieka
ištikima savos laimėtos tiesos nuostatams.
Sunku budėti, bet dar sunkiau miegoti
be svajonių putas, kuri dejuodama šaukia,
susimaišiusi su paklydusioms ir be paskirties žuvėdroms.

Šiandieną ne. Beribė ranka šiandieną sustingdė
mėlio nepastovumą, kuris putotas dar tebešnabžda
vienišas ten, toli, kartu su besileidžiančia saule.
Viena pilkuma, tauri pilkuma, išsitiesusi jūra
nesapnuoja. Miega. Beribė kūrinija apimsta.

ISIURBTAS

Daugiau, daug daugiau
nei tai, ir mažiau
nei tai, ką turiu
šio aukštinio rudens
ramų vakarą.
Mano gyvenimo artimas ašigalis,
priverstas, pajungtas gyventi
tavėje, smurtingoje butyje,
pasuktas
į tave, įsiurbtas padare,
kur akį
mane laikai
giliausioje tyloje.

Ramus buvimas,
ramių ramiausias.
Kartais galvoju:
Ar gyvenimas vien tik tai?
Tas egzistavimas,

Donelaičio ryšius su Vergilijum. Juo labiau, kad Hesiodo „Darbai ir dienos“ turėjo įtakos Vergilijui, o šis Donelaičiui.

Iš „post scriptum“ aiškėja, kodėl būtent vertėjas ėmėsi „Georgikų“ vertimo į lietuvių kalbą. Jis jam atrodė esąs geriausias Vergilijaus kūrinys, ir tam pritaręs net toks anglų poetas kaip John Dryden, nors dauguma stoji už „Eneidą“. „Georgikose“ esą daugiau „nepakartojamos poezijos, paradžiško šviežumo ir betarpiškumo“, negu svarbiausiam Vergilijaus kūrinijai. Iš tiesų „Eneidoje“ daugiau istorijos, „Georgikose“ būtovės vaizdų (tarp kitko plg. čia rašančiojo „Eneidos“ vertimo recenziją *Tėviškes žiburiuose*, 1966 m., nr. 30). „Georgikų“ skaitytojas, žinoma, pats susiras meniškiausias kūrinio vietas, bet kartu būtų buvę naudinga duoti kad ir trumpą veikalo genezę, pvz. kad ir visų gies-

mių sandarą, ypač išskiriant tas vietas, kurios išleista iš ūkio reikalų pavaiždavimo, o turi ryšį su visuotinesio pobūdžio temomis. „Georgikų“ universalumas, kaip pažymėta ir „post scriptum“, yra pagrindinė tos didaktinės poemos žymė. Tai prisidėtų prie tos informacijos, kuri paaiškina, iš kur Vergilijus ėmė žinių tokiems mokslams kaip astronomija, meteorologija, botanika, zoologija (p.120).

Be aukščiau minėtų licencijų, vertėjo čia pasinaudota dar viena, kuri siejasi su tikrinu svetimžodžių rašyba. Jis klausia, ar nebūtų galima tuos žodžius vartoti dvejai. Todėl rašo Alfėjus, Orfėjus, Protėjus, bet Aristėjas, Tezėjus (kaip turbūt ir Prometėjas). Ta vartosena lietuvių kalboje (rašyboje) nesanti retenybė. Tik ar ji naudinga, irgi klausimas. Vertėjas linkęs vartoti iš originalo vardininko padarytą vardą, kaip pvz. Mecenas (vietoj Mecenasas, kaip

toks tikras,
tas egzistavimas,
toks konkretus,
uždaras,
užmirštas,
pakibęs?
Čia, apkabinus tavo liemenį,
čia, įkvepiant gyvenimo paslaptį. Čia, veidas prie veido,
kūnas prie kūno,
siela su siela.
Čia ramus,
čia
pritvirtintas, prikaltas...

Nežinau. Virpu,
kai iš lėto, lėčiau, labai palengva ranka
persijojo tavo ryškų gyvenimą
ir tikrai paliečiu
kaktą.

tavo kaklą,
tavo lūpas,
tavo plaukus.
Ir užmerkiu akis, ir kvėpuoju
vien pasklidusių kvapčių.

Ar galima visad įkvepti
rožes? Turiuos esąs
palaidotas ir laimingas
su tuo vienu lapeliu:
buvimu.
Save mėginu,
tave mėginu,
tave gniaužiau, tave pajungiu,
tave sukurstau.
O, gyvenime
be dangaus:
O, gyvenime skliautuose,
uostant,
kvėpuojant,
jaučiant labai lėtą kelionę
labai suskystinto kraujo, pilno
aklos kvapties,
meilės smilkalų,
sunkaus,
beveik negyvo tvinkčiojimo...

FORMA

Mažytė koja išpaudžia
į smulkutį smėlį
pirštų nuospaudą,
kurią vėjas ilgai bučiuoja.

Paskui jis ją sviedžia
į mano krūtinę,
ir aš jaučiu dar šiltus
penkis pirštų galiukus.

Švelnus mojis, kurio
mano ranka pasipriešina vėjui,
yra mostas, kuriuo aš tuoj
bėglią koją jam atkišu.

Bet einant pūsteli
ir nutyla vangus vėjelis,
ir koja, su smulkaus smėlio
lietum, jį numeta ir išsklaido.

Išvertė P. GAUCYS

Vicente Aleixandre, ispanų poetas, 1977 m. laimėjęs Nobelio literatūros premiją, mirė 1984 m. gale sulaukęs 84 metų amžiaus. Vicente Aleixandre poezija pasižymi plataus masto peizažais. Savo svarbiausioje knygoje *Sombra del paraíso* (Rojaus šešėlis) jis tyrškina didžiulias pasaulio jėgas, o ne žmogiškos aplinkumos smulkmenas. — P.G.

Galim pasigėrėti ir šio vertimo gera kalba, taipgi ir rašyba. Vertėjas čia bus turėjęs nelengvą uždavinį, kaip pats pasisako „post scriptum“: „...atsižvelgiant į dalykišką Vergilijaus stiliaus nuogumą bei ribotą žodyną, kartais buvo nelengva grumtis su bizantiškai puošnia mūsų kalbos ornamentika, t.y. su vaizdingais būdvardžiais bei veiksmažodžiais, kad iš Vergilijaus neišvengtų Valancius, o iš Georgikų — Palangos Juzė“ (p.121).

Knyga didelio, reprezentacinio formato. Ją puošia 8 dailininko Romo Viesulo litografijos iš istorinės Romos laikotarpio. Knygą vertėjas dedikavo „gyviems ir mirusiems draugams Vilniuje“.

Publius Vergilius Maro. *Georgikos*. Iš lotynų kalbos vertė Alfonsas Nyka-Niliūnas. Dailininko Romo Viesulo iliustracijos. Chicago: Algimanto Mackaus knygu leidimo fondas, 1984. Spaudė Mykolo Morkūno spaustuė Chicagoje. 135 psl. Tiražas — 600 egz. Kaina — 10 dol. Gaunama Drauge.

Lietuvių tautodailės instituto paroda Chicagoje

Lietuvių tautodailės institutas yra mokslinė, meninė ir kultūrinė institucija, 1978 m. birželio mėnesį įsteigta Kanadoje, su būstine Toronte. Instituto pirmininkas yra Leopoldas Balsys. Ši kultūrinė organizacija siekia rinkti, tirti ir saugoti senąsias lietuvių liaudies menų, kurti bei puoselėti naująsias lietuvių tautodailės, tirti kitų tautų pasiekimus jų tautodailėje. Šių tikslų siekdamas, Lietuvių tautodailės institutas a) renka muziejinius vertės lietuvių liaudies meno vertybes (skulptūras, medžio drožinius, audinius, juostas, keramiką, papuošalus ir kitas); b) vertina jų originalumą, istoriškumą bei kokybę; c) puoselėja lietuvių liaudies meną, ruošdamas įvairias meno parodas, kursus, paskaitas, vakarones, leidžia knygas, platina spaudos leidinius, paveikslus, filmus, skaidrių ir nuotraukų rinkinius apie liaudies meną bei tautodailę. Keldamas liaudies meno ir tautodailės grožį, Lietuvių tautodailės institutas tokiu būdu skatina jaunąją kartą perimti ir ateinančioms kartoms perduoti lietuvių liaudies meno tradicijas.

Per penkerius metus jau daug nuveikta — įsteigti 5 skyriai: Bostone, Chicagoje, New Yorke, Philadelphijoje, Toronte. (Windsoro — Detroito skyrius yra perorganizuojamas.) Pravesta serija kursų: tautinių drabužių, juostų, kilimų audimo, mezgimo, šiaudinukų darymo, kiaušinių

marginimo, keramikos, lietuviškų valgių gamybos ir kt. Surengta nemažai parodų, konkursų, susuktos filmų, išleistos knygos: Antano ir Anastazijos Tamošaičių *Lithuanian National Costume*, Antano Tamošaičio *Lithuanian Easter Eggs*. (Laukiame naujos Anastazijos Tamošaitienės knygos apie lietuviškas juostas). Lietuvių tautodailės institutas rūpinasi knygų sutiktuviomis ir jų platinimu, rengia vakarones, popietes su skaidrių ir filmų demonstravimu, šaukia kasmetinius visuotinius narių susirinkimus A. ir A. Tamošaičių sodyboje, Kingston, Ont., Kanadoje.

Lietuvių tautodailės instituto Chicago skyrius įsteigė 1980 m. pavasarį. Pirmininkės Aldonos Veselkienės pastangomis suorganizuoti šeštadieniniai audimo kursai Šv. Kazimiero seserų vienuolyno patalpose. Vis daugiau naujų narių prisijungia, norinčių pamilti ir perimti tą mūsų protėvių neįkainojamą meną, tą sugebėjimą kurti tokius subtilius, taip žaismingai spalvingus audinius, tokius nepakartojamus tautinius drabužius.

Paminėti Lietuvių tautodailės instituto Chicago skyriaus įsikūrimo penketį š.m. vasario 15 d. — kovo 3 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, rengiama liaudies meno ir tautodailės paroda. Bus eksponuojami senoviniai

Laima Gečaitė prie staklių.

Nuotrauka Eugenijaus Butėno.

liaudies meno kūriniai, o taip pat naujai sukurti tautodailės dirbiniai: visų Lietuvos apylinkių tautiniai drabužiai, audiniai, raštuoti mezginiai, keramika, medžio drožiniai, margučiai, šiaudinukai, gintaras, knygos apie liaudies meną. Atidarymas ir vaizės įvyks vasario mėn. 15 d. 7:30 v.v. Parodą atidarys dailininkas Petras Aleksa. Lankytojai galės ne tik pasigrožyti senoviniais liaudies meno dirbiniais bei ką tik gimusiais audeklais, bet ir susipažinti su audimo

technika, stebėdami, kaip verpiama, kaip audžiami audeklai ir juostos. Be to, bus rodomos dail. Antano Tamošaičio įkalbėtos vaizdai, juostės (rašytos Marijos Smilgaitės iš Pedagoginio lituanistikos instituto). Paroda vyks tris savaitgalius: vasario 15-17 d., vasario 22-24 d. ir kovo 1-3 d. Čiurlionio galerijos valandos: penktadieniais — nuo 7 iki 9 v.v., šeštadieniais ir sekmadieniais — nuo 11 v.v. iki 7 v.v.

Alma Jakimavičiūtė

Naujos knygos

• Algirdas Leonas. GIEDRĖ. Istorinė apysaka. Chicago: Galina Leonienė, 1984. Spaudė M. Morkūno spaustuvė 168 psl.

Autorius Algirdas Silvestras Leonas gimė 1904 m. Turkestane. 1928 m. baigė Lietuvos universiteto Teisų fakultetą ir ligi 1944 m. buvo advokatu Kaune. 1944 m. Sovietams okupuojant Lietuvą antrą kartą pasitraukė su šeima į Vokietiją. Nuo 1947 m. gyveno Baltimorėje, JAV, ir aktyviai dalyvavo lietuvių visuomeninėje veikloje. Pasitraukęs į pensiją, nuo 1979 m. gyvena su šeima New Hampshire. Mirė 1983 m. vasario mėn. 14 d.

Istorinę savo apysaką *Giedrė* Algirdas Leonas buvo parašęs 1949 metais. Jos tikslas buvo suteikti jaunimui apysakinį nuotykių pagalbą daugiau žinių apie prosenių gyvenimą, papročius, tikybą ir mūsų tautos praeitį. Kada net okupuotoje Lietuvoje rašomi istoriniai romanai nėra itin gerai pavykę, kiekvieną šio žanro bandymą sutinkame su dėmesiu ir lūkesčiu.

Algirdo Leono parašyta apysaka vyksta trylikame šimtmetyje po Mindaugo mirties, o centrinis įvykis yra žemaitis pulkų Saaremaa salos užpuolimas ir po to įvykęs mūšis ant ledo Rygos įlankoje. Fabula gražiai užmezgama ir palaiko skaitytojo dėmesį iki pat knygos galo. Knyga reikalauja, kad skaitytojas dirbtų kartu su ja, nes pirmiausia pasakojimas yra labai kondensuotas (gal rankraštį rašydamas autorius jį vėliau buvo žadėjęs praplėsti), todėl skaitytojas turi pasitelkti savo paties patyrimą apie gyvenimą ir žmones. Antra, knyga turbūt nespėta padaryti paskutiniosios korektūros, nes ji mirga tipografinėmis klaidomis (ypač sukeistomis ar išleistomis raidėmis).

Betgi smagu matyti, kaip mūsų laikų patirtis padeda suprasti ir papildyti istorinių duomenų rėmus: labai realistiškai skamba į Saaremaa salą atvežtų tremtinių ir belaisvių darbininkų kasdienybė (iki gautų maisto siuntinėlių, kuriuos jaunas žemgalis belaisviui Tautvitiui perduoda, psl. 31). Gyvai aprašytas žemaičių žygis, Mingailos žmonos ir dukterų išgelbėjimas iš Saaremaa salos, Arensburgo miesto nusiaubimas. Labai vykęs mūšio ant ledo aprašymas (čia žemaičiai panaudoja JAV pionierių gyvųjų technika prieš puolantį kareivinį juocū, — rogės sustatė, kareivis ir labai efektyviai sulaukė, — o liuojantį kavalerijos tušumą). Vykusiai išsprendžiama ir tema, kaip susitvarkyti su simpatišku vienuoliu Sebastijonu — jį nužudo „gretimo kaimo žynys, žmogus menkos doros ir gan žemo būdo“ (psl. 152). Detektyvas krivis Vadeika iš Kernavės kriminalą išaiškina ir įvykdo kietą teisingumą.

Knyga išspausdinta po autoriaus mirties. Autorius ją skyrė jaunimui, tačiau, atrodytų, kad knyga rekomenduotina vyresnio amžiaus skaitytojams, kuriems visa Lietuvos istorija yra geriau pažįstama ir kurie yra pasiruošę, knygą skaitydami, įjungti savo pačių patirties ir darbo.

Tai būtų tikras lietuvių dailės renesansas išėjimoje. Tai būtų profesionalaus lygio institucija, pripažinta amerikiečių, perskokanti savuotės užsisklendimo ribas, netrumpamžė, reprezentuojanti lietuvių dailę visos Amerikos dailės plotnėje.

Suprantama, kiekvienas renesansas reikalingas ir savųjų medžių — mecenatų, remėjų. Reikia tikėti, kad tokiu turime. Galime tik pridurti, kad gyvename ne vien tik didžiųjų projektų, bet ir didžiųjų mecenatų metą, nežūrint, ar tai būtų institucijos, ar pavieniai stambesnių sumų bei palikimų aukotojai. Nesigailėkime amžiniesiems dalykui, kad ir patys būtume amžinesni. O Lietuvių dailės muziejus būtų vienas iš tokių. Išėjimoje situacijoje tad šiandien ir iškyli mūsų dailės muziejus neatididėtinai dilema: dabar arba niekad. Tarkime: dabar!

J. Pr. k. brd.

Amerikos lietuvių rašytojo, iškarpu ir dienoraščių albumas. Iš jos daug sužinome ne tik apie patį Tuli, bet taip pat ir apie jo bendra laikius. Labai įdomūs ir knygos autorius komentarai. Štai ilgesnė ištrauka iš 58 psl. (skaitytojas tebūna atsargus, nes skliausteliai apima dviejų sakinių dalis):

„Įvairus, spalvingas bei turiningas buvo Tulo gyvenimas. Jaunystėje jis buvo visuomenės veikėjas, laikraščių redaktorius, toliau novelistas, keliautojas, golfininkas, žuvautojas, kortų lošikas, stiklo mėgėjas, aistringas meilūzas... Anot viduramžių vokiečių studentų dainos „Wein, Weib und Gesang“ — vynas, moterys ir kūryba jo leitmotyvas. Daug įtemptų darbo naktų praleidęs prie rašomosios mašinėlės (jai buvo specialiai pritaikytos mūsų raišos su nosinėmis ir stogeliais, nes anuomet dar Giedraičio lietuviškų mašinėlių nebuvo. Tą mašinėlę F. Tulienė pavedė man globoti, kol ji atsidsurs „Alkoje“ ar Chicagoje kuriam lietuvių muziejui), prie kortų žaidimo stalo, daug dienų ant marių krantelio bežuvaujant, sutinkame su dėmesiu ir lūkesčiu.

Knygoje sukaupta daug Antano Tulo gyvenimo anekdotų ir istorijų apie žmones, su kuriais jo kelias kryžiausias. Turinys (skaitytojui patogiai pateiktas knygos pradžioje) suskirstytas į devynis skyrius: Gyvenimas, Tulo draugai, Tulo pažūros, Santykiai su treniniais, Literatūros kelias, Novelių leidimas, Tulo palikimo tematika, Trumpas raštų aptarimas, Laiskai, Archyvas. Knyga duoda vertingų išvagybe ne tik į Antano Tulo gyvenimą ir kūrybinį palikimą, bet taip pat ir į naujosios lietuvių emigrantų bangos JAV įsikūrimo laikotarpį.

A.K.

• Marijus Blynas. LIETUVOS REIKALAIŠ. Kultūrinis, istorinis, politinis straipsnių rinkinys. Kęstutis Jeronimo Butkaus fondas, 1984. 144 psl.

Knygoje sudėti autoriaus nuo 1971 iki 1984 metų *Laisvojoje Lietuvoje* išspausdinti straipsniai. Jų tematika, kaip paantraštyje pažymima, labai įvairi: Lietuvos tautiniai ir valstybiniai ženklai, Lietuvos vietovardžiai, naujų archeologinių kasinėjimų duomenys, senovės paminklai, dabartinės lietuvių kalbos rašybos ypatybės, Lietuvos sienų klausimas, santykiai su gūdais, ukrainiečių, lenkai, pagaliau — atominių jėgainės statyba Lietuvoje. Knyga gausiai iliustruota.

• *Lietuvių šaulių sąjungos tremtyje Vilniaus šaulių rinktinės Kanadoje metraščių, 1954-1984. Montrealis: LSST Vilniaus šaulių rinktinė, Kanadoje, 1984.* Leidinio komisija: Petras Gabrys, Augustas Mylė, Ignas Petrauskas. Redaktorius — Juozas Šiaučulis. Viršelis ir pirmieji puslapiai — dail. Romo Bukausko. Didelio formato. 324 psl. Bus gaunama Drauge. Kaina su persiuntimu — 27 dol.

Vilniaus šaulių rinktinė, apjungianti visus Kanadoje esančius LSST dalinius, šiame stambiam leidinyje pateikia savo 30 metų veiklos apžvalgą. Knyga gausiai iliustruota šaulių veiklos nuotraukomis.

Vasario Šešioliktoji Jaunimo centre

Chicago Jaunimo centre paties Vasario Šešioliktosios dienos vakaras būna švenčiamas ypatingu būdu. Šimt vakaro programoje Vasario Šešioliktajai skirtą kūrybą skaitys rašytoja Birutė Pūkelevičiūtė ir poetas Kazys Bradūnas. Minčių pluoštą apie šventės reikšmę pateiks kun. Vytautas Bagdanavičius.

Fotografuos kun. Algimantas Kezys, SJ vakaro antroje dalyje parodys skaidrių iš Lietuvos. Vakaro dalyvių dainuojamas dainas akordeonu palydės Audrius Polikaitis. Vakaras bus pradėtas maldą, parašyta kun. Antano Saulaičio, SJ; ją skaitys Aušra Jausaitytė. Programai vadovaus Marius Katilius-Boydaitis. Šis tradicinis Vasario Šešioliktosios vakaras įvyks šeštadienį, vasario mėn. 16 d. 7 v.v. Jaunimo centro kavinėje.

Chicago teatruose

Vienos komedija

Europos dramaturgas Johann Nepomuk Nestroy dar pereiname šimtmety sukūrė Vienos miesto temomis komediją: „Einen Jux will er sich machen“. Iš pradžių studijavo teisę, bet vėliau visiškai pasijavė teatru. Savo dramatinę kūrybą jis apibūdino: „Mano tikslas yra duoti ką nors patinkamo žiūrovams, kas jiems būtų pramoga ir juos džiaugsmingai prajuokintų“. Tose jo Vienos komedijose vykimas vystosi dviejimis plotmėmis: išpūsti didikai ir nuotykių bei pasiaukštinimo beiešką žemiej.

Minėtoji jo komedija davė idėją porai amerikiečių linksnų draminių veikalų, o dar vienas, „On the Razzle“, yra tiesiog suamerikonintas laisvas vertimas, darant komediją, kiek galima, juokingesne ir linksmesne, taip pat vaizduojant aukštai besinesantį stambų verslininką ir pora jo tarnautojų, iš provincijos ištrūkstancį į Vienos miestą, ieškančią nuotykių, pasismagavimo, patenkančių į tą pat restoraną su savo didiku, besislapančią, pasiverčiančių statulomis, besidangstančių moteriškais paltukais. Statoma Absolute teatre, 1225 W. Belmont.

Komedija vietomis virsta tiesiog farsu, su gausiais žaizvaimais, bet įstengia publikos pritraukti pilną salę, ir ją sekdamai amerikiečiai gausiai kvatoja, ypač kad profesionalai aktorai gerai pasiruošę ir režisūros įvesta daug, nors smulkių, bet juokingų staigmenų. Daug aktorių išsilavinę pirmajaučio Chicago Goodman mokykloje: David Cameron, Sherrie L. Johnson, Audrey LaVelle ir pats režisierius Michael Winfrey, kai kurie gavę magistro laipsnį, Matt deCaro su magistro laipsniu iš Washingtono universiteto, Terence Gallagher turi bakalauratą iš Drake, Rebecca Geible baigusi Indianos universitetą, Tricia Heaton su bakalauratu laipsniu iš Stanfordo ir su magistru iš Washingtono universiteto, Scott F. MacEwen gaves magistrą Kent universitete, kur studijavo dramą ir režisūrą. Timothy R. Monsion baigęs Michigano universitetą, John Moore — Illinois universitetą Urbanoje. Visi į savo vaidmenis sklandžiai įsijautė.

Stasys Žilėvičius, Lietuvių foto archyvo direktorius, kabina paveikslą — dail. A. Varno portretą „Bernardas Brazdžionis“ Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Čiurlionio galerijai Jaunimo centre apsisprendus įsigyti naują paveikslų kabinetą sistema, kiekvienas asmuo, paaukojęs 10 dolerių, padėjo Čiurlionio galerijai pakabinti lietuvių dailininko paveikslą.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

Kambodijos tragedija filme

Galima sakyti, kad didžiama mūsų miestuose rodomų filmų yra skysti ir tušti, bet yra ir tokių, kurių nevalia praleisti nepamačius. Tarp šitokių yra ir neseniai pasirodęs „The Killing Fields“. Ne veltui filmų kritikai jį paskelbė vienu geriausių filmų, pažymėdami aukščiausiu žymeniu — keturiomis žvaigždutėmis. Jis susuktas Tailande ir Kanadoje, bet vaizduoja krivinas kancias karų nunaikintos Kambodijos. Tai gal daugiausia nukentėjęs Azijos kraštas. Nuo

1963 metų jį valdė prancūzai. 1953 m. Kambodija tapo nepriklausoma. Į ją įsibrovė Vietnamo komunistai, porą mėnesių 1970 m. ten kovėsi amerikiečių daliniai. Kai valdžia pagrobė vietiniai Khmer Rouge komunistai, jie gyventojus iš miestų ir iš dalies kaimų išgrūdė į džiungles. Žuvo apie milijonas žmonių egzėkucijose ir nepakeliamuose sunkumuose.

Filme matomi šurpą keliantieji bombardavimai, milžiniški gaisrai, gausios egzėkucijos, komunistų kalnamųjų vergiškųjų darbų, kur išbadėję žmonės gaudė driežliukus, gindamiesi nuo mirties. Kiti paslapčia prapjovę gyvu-

Aloyzo Barono vardo novelės konkursas

Lietuvių rašytojų draugija tęsia tradicinį Aloyzo Barono novelės konkursą ir skelbia 1985 metų premijai taisykles:

1. Novelės tema autoriai pasirenka laisvai, tačiau pageidautina lietuviškas turinys ir personažai.
2. Novelės ilgis — ne daugiau 20 mašinėlė rašytų laišku formos popieriaus puslapių. Terminas: 1985 m. gegužės 4 d.
3. Rankraščiai, rašyti mašinėlė su tarpais, pasirašomi slapyvardžiu: atskirai pridėdamas užlipintas vokelis, pažymėtas tuo pačiu slapyvardžiu, o viduje — autoriaus pavardė, adresas ir telefonas. Rankraščiai siunčiami jūry komisijos pirmininkei Julijai Švabaitei-Gylienei, 7142 S. Troy Ave., Chicago, IL 60629. (Kiti du komisijos nariai bus paskelbti vėliau.)
4. Trijų asmenų komisija sprendžia balsų dauguma. Jei nerastų tinkamo premijai kūrinio, premija atidedama kitiems metams. Nepremijuotų kūrinių slaptieji vokai nebus atidarojami ir, autoriams prašant, grąžinami kartu su novelėmis.
5. Premijuotos novelės autoriui skiriama 500 dolerių premija, kurios mecenatais yra dr. Petras ir Stefanija Kisieliai, gyvena Cicero mieste, Illinois.

Lietuvių rašytojų draugija

lio gyslą čulpė kraują... Siaubingi šeimų pergyvenimai, skurdas ligoninėse, bėgančiųjų bausis vargas, vaikų indoktrinavimas. Ekrame išryškėja visas komunistinio režimo baisumas ir karų sukeltos gyventojų šurpas. Filmą susuko International Film Investors, o ją nuomoja Warner Brothers po įvairius kino teatrus. Filmas susuktas pagal Sidney Schanberg tekstą: „Death and Life of Dith Pran“. Centrinis personažas — j Kambodiją nuvykęs stebėti laikraštinkas. Pirmajaučiouose vaidmenyse Sam Waterston, dr. Haing S. Ngor, Craig Nelson. Filmo sukūrėjas — David Putnam, o režisierius Roland Joffe. Chicagoje lietuviai nesunkiai gali jį pamatyti netoli nuo Marquette Parko esančiame Ford City. Išpūdis pasilieka labai gilus, neužmirštamasis. J. Pr.

Rašytojas Antanas Tulus — dail. P. Kiaulėno piešinys.

• Vladas Kulbokas. ANTANAS TULYS. Chicago, 1984. Knyga išleista Veronikos ir Vlodo Kulbokų lėšomis. Spaudė Vlodo Vijeiklo spaustuvė. 190 psl. Kaina — 4 dol. Gaunama Drauge.